

RECENZII

GISELE VANHESE (coord.) - *Deux migrants de l'écriture: Panaït Istrati et Felicia Mihali*, introducere de Gisèle Vanhese, articole de Gisèle Vanhese, Rodica Zafiu, Chantal Chevallier-Chambet, Roberta De Felici, Régine Laugier, Giovanni Magliocco, Annafrancesca Naccarato, Yannick Preumont, Anna Carmen Sorrenti, Katia Stabile, Antonella Bubbo, Lucia Chimenti, Elena Francese, Antonio Tallarico, postfață de Mugur Cristian Popovici, Centro Editoriale e Librario Università della Calabria, 2008, 349 p.

Lucrarea coordonată de Gisèle Vanhese se axează în jurul conceptului recent de «literatură migrantă» și reunește mai multe studii unde povestirile, autobiografia și scrisorile lui Panaït Istrati, cât și romanele Feliciei Mihali sunt studiate în comparație cu diverși autori contemporani, cum ar fi Patrick Suskind, Marguerite Yourcenar, L.Milosz și alții. În introducere Gisèle Vanhese discută semnificațiile călătoriei în contextul poeziei spațiului așa cum au fost teoretizate de Bachelard și le aplică apoi prozei istrateene. Temele care leagă lucrările literare lui Istrati și Mihali sunt exilul, uitarea, memoria, identitatea, dezrădăcinarea: „Leur œuvre témoigne d'une communication entre les lieux différents, des langues différentes, des cultures différentes et instaure un dire de type dialogal visant à frayer de nouveaux chemins dans l'écriture”, observă Gisèle Vanhese (p.8). Articolul coordonatoarei volumului, intitulat „L'Albanie dans l'œuvre de Panaït Istrati” se oprește asupra imaginii albanezului în povestirile lui Istrati și analizează în mod special felul în care amestecul de limbi, rase și nații este reprezentat în opera acestui scriitor. Autoarea observă rolul inițiativ pe care îl ocupă întâlnirea cu Străinul la Istrati și o discută prin raportare la mitul odiseic. Imaginea albanezului se leagă de un personaj pe care Istrati l-a făcut celebru, și anume haiducul, iar Gisèle Vanhese comentează felul în care acest personaj este construit în câteva povestiri istrateene. Rodica Zafiu face o analiză tematică a violenței în opera lui Istrati, folosind metode naratologice. Ea discută perspectiva narativă și diversele strategii textuale utilizate de Istrati în reprezentarea violenței și subliniază originalitatea tehnicilor discursive folosite de Istrati. Roberta de Felici se oprește asupra stilului lui Istrati și analizează rolul comparațiilor în proza lui Istrati, ajungând la concluzia că ele au un rol esențial în cofigurarea universului semantic și tematic al povestirilor. Articolul lui Régine Laugier urmărește dintr-o perspectivă lingvistică felul în care Istrati folosește sublinierea în italic pentru a evidenția anumite idei. Chantal Chevallier-Chambet se oprește asupra unor aspecte etice din viața și opera lui Istrati, în special cele legate de azeziunea și apoi decizia autorului de doctrina comunistă. Ea discută relația dintre tema vagabondajului și cultul pentru libertate în proza lui Istrati. Giovanni Magliocco analizează tema sexualității în Kyra Kyralina și se oprește în mod special asupra tipologiei personajelor. El identifică astfel sursele «balcanice» ale temei homoerotice și se oprește și asupra tipului femeii orientale, pe care o analizează în contextul literaturii romantice franceze. Annafrancesca Naccarato se referă la *Ciulinii*

Bărăganului și pune în relație lexicul mixt, românesc și francez, ce caracterizează povestirile lui Istrati, dar și felul în care scriitorul folosește timpurile verbale, în special participiul sau trecutul. O perspectivă stilistică are și Yannick Preumont, care se oprește asupra nuvelei *La famille Perlmutter*, unde urmărește strategiile ironiei și pune în paralel acest text al lui Istrati cu romanele lui Zola. Anna Carmen Sorrenti urmărește tema copilăriei în opera lui Istrati pornind de la un istoric al ei în care trece în revistă operele lui Tournier sau Rousseau. Ea consideră că la Istrati este vorba despre o «copilărie negată» și analizează diversele teme legate de violențele pe care le suportă personajele. Tot de *Ciulinii Bărăganului* se ocupă și Katia Stabile, care urmărește simbolismul spațial în acest text, dar și categoriile propuse de Genette în *Figures III*, modul, timpul și vocea narativă.

Cea de-a doua parte a volumului este dedicată romanelor Feliciei Mihali, scriitoare de origine română care a emigrat în 2000 în Canada, unde a început să scrie în franceză, auto-traducându-și la început romanele deja publicate în România, iar apoi publicând lucrări originale scrise direct în franceză. Pornind de la mărturisirea Feliciei Mihali legată de faptul că romanul *Parfumul* de Patrick Suskind a influențat-o foarte mult, Antonella Bulbo face o analiză tematică și simbolică a operelor acestor autori. Ea urmărește tema eșecului, a parfumului, a labirintului cunoașterii de sine în *Le Pays du fromage* și *Parfumul*. Tot o analiză comparativă face și Lucia Chimenti, care se oprește asupra odiseei eului în *Mémoires d'Hadrien* de Marguerite Yourcenar și *La Reine et le Soldat* de Felicia Mihali; tema exilului este urmărită de ea în relație cu drumul cunoașterii de sine în operele acestor autoare. Elena Francese analizează meticolos *Le pays du fromage* pentru a argumenta că este vorba despre un roman sinestezic. Ea analizează rolul sinesteziei, metaforei și metonimiei în romanul lui Mihali și subliniază felul în care autoarea româno-canadiană transfigurează universul banal descris în roman prin intermediul acestor figuri. Annafrancesca Naccarato urmărește strategiile retorice și narrative în opera lui Mihali, în special felul în care aceasta folosește metonimia și sinecdoca, dar și rolul adjectivului. De tehnica descrierii se ocupă Katia Stabile, care discută rolul metaforei ferestrei deschise în *Tara branzei*. Antonio Tallarico urmărește tema copilăriei la Felicia Mihali și Oscar V. de Milosz, urmărind descrierea primelor minute de viață în operele acestor scriitori. El urmărește, folosind conceptele poeticii lui Bachelard, afinitățile neprevăzute care se nasc între operele în fond foarte diferite ale acestor scriitori și studiază în special rolul mirosului ca simț al rememorării, tema grădinii, casa onirică, refugiul, spațiul intim.

Prin abordarea în egală măsură filologică și comparativă pe care o utilizează autorii acestui volum scrierile lui Panait Istrati și Felicia Mihali sunt puse în lumină din diverse perspective: pe de o parte tematica și tehnicile lor retorice sau narrative sunt explicate clar și minuțios și pe de altă parte romanele sau povestirile lor sunt plasate în contextul literaturii universale. Un astfel de volum are și meritul de a sublinia rolul important pe care categoria scriitorului migrant o joacă în istoria literară românească. Mai puțin sau deloc discutate de critica literară românească tradițională, lucrările unui Istrati sau Mihali ocupă o poziție marginală în canonul literar din România. De aceea, o abordare filologic-comparativă, ce îmbină lectura «de aproape» cu aceea «de departe» și privește din perspective variate aceste texte este utilă pentru redimensionarea poziției literaturii române în contextul literaturii globale.

ALEXANDRA VRANCEANU

ALEXANDRU MARDALE – *Les prépositions fonctionnelles du roumain. Études comparatives sur le marquage casuel*, Collection *Sémantiques*, Paris, L’Harmattan, 2009, 304 p.

Nous signalons ici la parution, en décembre 2009, du livre de Alexandru Mardale, aux Éditions de l’Harmattan, dans la collection « Sémantiques ». Docteur en linguistique théorique et descriptive des Universités Paris *Diderot* et Bucarest, l’auteur est actuellement Maître de conférences à l’INALCO de Paris où il enseigne la langue et la linguistique roumaines. Alexandru Mardale est également membre du laboratoire SeDyL – FRE 3326 du CNRS où il fait des recherches en syntaxe et sémantique comparées.

Comme précisé dans l’introduction, l’auteur poursuit dans son livre deux objectifs importants: (i) la nature des prépositions, en général, et la caractérisation des prépositions dites « fonctionnelles » par rapport aux prépositions lexicales; (ii) le statut catégoriel des prépositions fonctionnelles et la fonction syntaxique des groupes introduits par les prépositions fonctionnelles *a, de, la* et *pe*. Sont analysées exclusivement les constructions dans lesquelles ces prépositions jouent un rôle dans le marquage casuel.

L’ouvrage est formé de six chapitres et d’une annexe qui comporte des données illustrant le marquage différentiel de l’objet dans les langues romanes.

Le premier chapitre, *Que sont les prépositions ?* (pp. 29 – 69), présente brièvement la problématique concernant le statut catégoriel des prépositions dans une perspective multilingues. L’auteur arrive à une description qui capte les propriétés formelles des prépositions en général par rapport aux autres catégories de la langue. Il montre que les prépositions ne sont pas une catégorie véritablement lexicale et qu’elles partagent de nombreuses propriétés avec les catégories fonctionnelles. C’est une des raisons pour lesquelles il explore une nouvelle piste de recherches indiquant que les prépositions sont une catégorie fonctionnelle. À cette occasion, il montre que l’analyse de Grimshaw (1991, 2005) en termes de projections fonctionnelles étendues est adéquate pour rendre compte des constructions dans lesquelles les prépositions se combinent avec des compléments nominaux. En revanche, l’auteur montre que cette analyse ne tient pas la route dans le cas des constructions où les prépositions se combinent avec des compléments de nature autre que nominale. C’est pourquoi il conclut que les prépositions sont une catégorie « semilexicale », en ce sens qu’elles se caractérisent par des propriétés mixtes, lexicales et fonctionnelles. Dans ce même chapitre, l’auteur s’intéresse à la distinction entre les prépositions lexicales et les prépositions fonctionnelles. Il montre que cette distinction est tout à fait justifiée et que l’existence des deux classes de prépositions est corrélée à celle de deux séries de propriétés différentes, à la fois syntaxiques et sémantiques.

Dans le chapitre 2, *Propriétés des prépositions et des groupes prépositionnels du roumain* (pp. 69 – 103), on montre que les prépositions du roumain vérifient la plupart des propriétés formelles examinées au chapitre précédent dans une perspective inter langues, en appuyant ainsi l’hypothèse de la nature semilexicale des prépositions. Ce chapitre est essentiellement descriptif et s’attarde sur les différentes propriétés des prépositions et des groupes prépositionnels du roumain.

Le chapitre 3, *Prépositions et article défini en roumain* (pp. 103 – 135), aborde la question de la chute de l’article défini après les prépositions en roumain. Dans un premier temps, l’auteur s’attache à établir les conditions nécessaires pour que ce phénomène se produise. Il montre que l’absence des constituants adnominaux sur le nom qu’introduit la préposition, ainsi que le statut suffixal de l’article défini sont les deux conditions nécessaires pour que le phénomène se produise. Il souligne également que le phénomène concerne exclusivement les prépositions qui se construisent avec l’accusatif et pas celles qui assignent le génitif – datif. Dans un deuxième temps, l’auteur distingue le phénomène en question d’autres cas d’omission de

l'article, en particulier celui de l'absence d'article dans certains groupes prépositionnels locatifs, ainsi que celui de l'absence de l'article dans les groupes prépositionnels qui fonctionnent comme adjoints adnominaux. Finalement, une analyse possible de ce phénomène est suggérée, qui repose sur les ingrédients théoriques suivants: (i) le statut semilexical des prépositions et (ii) le mécanisme de formation d'une Tête Étendue proposé par Dobrovie-Sorin (2007). Dans cette optique, l'article défini roumain est effacé à chaque fois qu'il est gouverné par une préposition faisant partie de la même tête étendue.

Dans le chapitre 4 (pp. 135 – 173), l'auteur s'intéresse au statut catégoriel de *pe* en roumain et de *a* en espagnol, de même qu'à la fonction syntaxique des groupes introduits par ces éléments. Il effectue une analyse contrastive entre deux types d'emploi de *pe* et *a*, qu'il désigne comme emplois « ordinaires » et emplois « spéciaux ». Sur la base de plusieurs tests syntaxiques, il montre que les groupes introduits par *pe* et *a* en emploi ordinaire sont des groupes prépositionnels qui fonctionnent pour la plupart du temps comme ajouts au groupe verbal. En revanche, les groupes introduits par *pe* et *a* en emploi spécial ne sont pas des groupes prépositionnels, mais des groupes nominaux qui fonctionnent comme objets directs d'un verbe transitif. Est analysée ensuite la nature de *pe* et *a* dans ce dernier type d'emploi. L'auteur propose de considérer ces éléments comme des marques de cas dit « fort » (cf. de Hoop (1992, 1996)) bloquant l'incorporation sémantique des objets directs qui ont certaines propriétés spécifiques. Ce sont, en particulier, les objets directs ayant une dénotation de type individu ou de type quantifieur généralisé, caractérisés dans la plupart des cas par la valeur positive du trait [humain].

Le chapitre 5, *Sur le marquage différentiel de l'objet dans les langues romanes* (pp. 173 – 235), est consacré à l'examen des conditions dans lesquelles le marquage différentiel de l'objet a lieu dans les langues romanes. L'analyse comparative du roumain et de l'espagnol est à présent étendue au sarde. La description des données se fait à l'aide de la hiérarchie proposée par Aissen (2003), qui comporte les trois paramètres suivants: (i) le caractère animé de l'objet, (ii) le caractère spécifique de l'objet et (iii) la topicalisation de l'objet. Reprenant Laca (2002, 2006), l'auteur montre qu'il convient d'opérer une distinction entre ces paramètres, en ce sens que les deux premiers renvoient aux propriétés inhérentes de l'objet direct, tandis que le dernier renvoie aux propriétés du contexte dans lequel apparaît l'objet direct. Une telle approche permet, selon l'auteur, de faire des prédictions quant aux objets qui peuvent ou ne peuvent pas être marqués. L'examen contrastif des données des trois langues confirme effectivement que les objets directs caractérisés par les valeurs positives de l'un ou plusieurs de ces paramètres (p. ex., les pronoms, les noms propres et les groupes nominaux définis à référent humain) ont plus de chances d'être marqués que ceux qui sont caractérisés par les valeurs négatives de ces mêmes facteurs (p. ex., les groupes nominaux indéfinis à référent non animé ou les noms sans déterminant). L'auteur fait également ressortir les différences entre ces trois langues, qu'il analyse comme donnant lieu à deux points de variation. Il s'agit de (i) la variation faible (elle concerne toutes les langues et fait principalement intervenir les propriétés inhérentes de l'objet direct) et de (ii) la variation forte (elle concerne pour la plupart du temps l'espagnol et fait principalement intervenir les propriétés du contexte). Dans la dernière partie de ce chapitre, l'auteur propose une généralisation négative concernant le marquage différentiel de l'objet dans les langues romanes: les marques *pe* et *a* sont exclues avec les objets directs dénotant des propriétés.

Finalement, dans le chapitre 6 (pp. 235 – 259) est examinée l'alternance entre les projections nominales marquées par le cas morphologique et celles qui sont marquées par l'une des prépositions fonctionnelles *a*, *de* ou *la*. L'auteur distingue deux types d'alternance qu'il corrèle avec des propriétés différentes. Le premier type concerne les groupes déterminants marqués par le génitif ou le datif morphologique qui alternent, dans certaines conditions, avec les groupes déterminants marqués par les prépositions *a* et *la*. Ces derniers se caractérisent par la présence d'un déterminant morphologiquement invariable, ce qui représente, selon l'auteur, une condition nécessaire pour que le marquage prépositionnel par *a* ou *la* apparaisse. Dans ce type de

structure, le constituant marqué par la préposition a une dénotation de type individu. Le second type concerne les groupes déterminants marqués par le génitif morphologique qui alternent avec les groupes nominaux marqués par la préposition *de*. Ces derniers se caractérisent par l'absence de déterminant, ce que l'auteur considère comme une condition nécessaire pour que le marquage prépositionnel par *de* apparaisse. Dans ce type de structure, le constituant marqué par *de* a une dénotation de type propriété. Par ailleurs, il est montré que les contrastes en question sont corrélés à une série de propriétés distributionnelles particulières.

La dernière partie du livre est une conclusion générale dans laquelle sont rappelés les principaux résultats obtenus. L'auteur y mentionne également certaines questions ouvertes et pistes de recherches dérivant de son analyse et qui mériteraient d'être approfondies dans des futurs travaux.

Globalement, l'ouvrage signé par Alexandru Mardale propose une analyse claire, cohérente et bien argumentée des prépositions fonctionnelles du roumain, qui forment pour la première fois l'objet d'une quasi-monographie. Comme l'auteur même le dit, sont absentes de son travail les constructions comportant des modifieurs adnominaux introduits par la préposition fonctionnelle *de* (comme dans *casa de la munte*). Ceci peut par ailleurs être justifié si l'on se rapporte au sous-titre: *Études comparatives sur le marquage casuel*.

Bien que l'analyse proposée contienne certains éléments techniques héritant du cadre théorique génératif, la simplicité et la clarté de la rédaction, de même que la démarche contrastive systématique, rendent le texte intéressant et agréable à la fois. En outre, l'esprit didactique visible tant au niveau de la description qu'au niveau de la théorisation rapproche le texte des ouvrages à l'usage des chercheurs et étudiants de linguistique.

ADINA DRAGOMIRESCU

FRANCINE MAZIÈRE - *L'analyse du discours, Histoire et pratiques*, PUF, 2005, 127 p.

Analiza discursului este studiată astăzi din diverse perspective, suscitând atenția specialiștilor în comunicare, dar și a istoricilor, sociologilor sau psihologilor.

Cercetată îndeosebi de științele sociale, interesate de interdisciplinaritate, analiza discursului se dezvoltă mai ales datorită unor contribuții ale filosofiei și lingvisticii din anii '60, aflate într-o foarte strânsă relație cu istoria: formalism, ideologie, formațiune discursivă, subiect. Pentru Francine Mazière, primele studii dedicate analizei discursului au permis acesteia să se definească în raport cu orientările teoretice și metodologice din anii '60: lingvistica structurală și apoi cea generativă, enunțarea și tradițiile hermeneutice, sociolingvistica și analiza discursului anglo-saxon, tratamentele automate și o filosofie a limbajului preocupată de importanța sensului.

Francine Mazière își circumscrie foarte precis perspectiva, semnalând faptul că obiectivitatea sa este „cea a unui punct de vedere și a unei mărturii” (p. 4). («objectivité est [...] celle d'un point de vue et d'un témoignage»). Perioada istorică pe care își propune să urmărească cuprinde evenimente științifice precise, situate între anii 1966 și 1983. Autoarea precizează clar câmpul său de investigație, care „se sprijină în mod special pe literatura dezvoltată în cadrul științelor limbajului, lingvistica rămânând principalul loc instituțional al AD” (p. 3). («s'appuie essentiellement sur la littérature développée au sein des sciences du langage, la linguistique demeurant le principal lieu institutionnel de l'AD»). Mazière își așază de altfel studiul sub auspiciile lui Zellig S. Harris, pe care ea îl citează făcând referire la faimosul text din

1952: *Discourse analysis: A sample text*, acest lucru implicând faptul că abordările psiho-sociologice, comunicaționale, etnometodologice sau argumentative nu vor fi esențiale în cartea sa.

Cartea lui Francine Mazière, *L'analyse du discours, Histoire et pratiques*, este indispensabilă mai ales pentru tânăra generație, deoarece este, înainte de toate, un studiu istoriografic, care abordează bogata producție a analizei discursului (AD), începând din anii '60 până la studii mai recente. Mazière descrie cu atenție, în patru capitole și cinci anexe, lunga cale a analizei discursului în Franța - și numai în Franța – oprindu-se asupra lucrărilor considerate cele mai importante.

Capitolul I prezintă elementele conceptuale dominante în anii '60: limbă, discurs, corpus („construcție a unui dispozitiv de observație” (p.11) - «construction d'un dispositif d'observation», nu pur și simplu o listă de enunțuri), locutor, enunțiator, sens, semantică. Autoarea semnalează, de asemenea, că noțiunea de subiect a fost discutată și re-discuțată, cunoscând o diversitate de abordări, care s-au succedat de la prima configurație teoretică (subiectul în studiile lui Lacan, subiectul în viziunea lui Foucault, subiectul inconștientului prin tradiția psihanalitică, subiectul istoriei, subiectul enunțării, subiectul actului de limbaj pentru pragmatică). Problema de cunoaștere a analistului este în egală măsură examinată, direct legată de problema corpusului și a subiectului, precum și de tipurile de discurs și de negocierea sensului.

Capitolul al II-lea acordă o importanță deosebită contribuției teoretice a lui Jean Dubois (p.29-41). Parțial uitată, moștenirea lui – având în vedere numai revista *Langages* – e de neprețuit.

Este general admis faptul că tehnicile lingvistice ale analizei discursului au fost instituționalizate de Jean Dubois, creator al „școlii de la Nanterre”. În perioada 1967-1972, Jean Dubois, profesor la Universitatea Paris X-Nanterre, introduce sintagma „analiza discursului” și permite dezvoltarea „Școlii franceze de analiză a discursului”. Prin teza sa, *Vocabularul politic și social în Franța de la 1869 la 1872* (1962) (*Le vocabulaire politique et social en France de 1869 à 1872*), el se înscrie în tradiția filosofică franceză a studiului vocabularului, legată de cercetările lexicologice, istorice și discursive și reușește să rafineze abordarea sociolingvistică a discursului politic.

Dubois publică, de asemenea, gramatici structurale și dicționare, participând la dezvoltarea analizei discursului prin două reviste importante pe care le lansează: *Langages* și *Langue française*.

Evoluțiile istorice ale analizei discursului, marcate mai întâi prin studiile lui Jean Dubois, prezintă metodele și bazele teoretice implicate de o veritabilă muncă de import științific: trecerea de la clasele de echivalență ale lui Z. Harris la clasele propoziționale (care are drept consecință alegerea metodologică a cuvântului-pivot), evoluția analizei formale (distribuție și transformare) către interpretarea semantică, structura de suprafață, structura de adâncime.

Capitolul al III-lea este închinat operelor lui Michel Pêcheux, o altă figură importantă a analizei discursului „francez” (p.42-70). Filosof prin formație, Michel Pêcheux a jucat un rol esențial în reuniunea unui grup de cercetători de la Nanterre și cercetătorii de la alte universități și CNRS (Centrul național de cercetare științifică). Întrunirea a avut loc prin intermediul istoricului Régine Robin, care, asemenea lui Pêcheux, participa la seminarele lingvistului Antoine Culioli. Dar studiile lui Pêcheux asupra discursului începuseră cu mult înainte. Autoarea consideră că nu este vorba despre o simplă acțiune a unui cercetător – chiar dacă aceasta a fost fecundă – ci de o fondare a unui colectiv intelectual, organizat, la început, în jurul revistei Școlii normale superioare: *Cahiers pour l'analyse*, un colectiv interesat de problemele științei și ale filosofiei, de ideologie, de subiect.

Această idee de producție colectivă care ignoră autonomia disciplinelor și se preocupă de epistemologie singularizează activitatea de la CNRS a lui Michel Pêcheux, într-o perioadă când existau mari reticente în acceptarea unor programe interdisciplinare în cadrul științelor umaniste.

Mazière amintește de *Analiza automată a discursului* (AAD), publicată în 1969. Opera lui Pêcheux reflectă o gândire filosofică de anvergură, care, de la început, apelează la informatică pentru tratarea lingvistică a discursului, făcând „pariul că lingvistica poate utiliza un dispozitiv algoritmic în practicile interpretative” (p.60). «le pari que la linguistique peut utiliser un appareil algorithmique dans des pratiques interprétatives».

Francine Mazière evidențiază o gândire complexă, care atrage în cazul lui Althusser o poziție ideologică, în cazul lui Lacan - o teorie a subiectului, în cazul lui Foucault - noțiunea de „formațiune discursivă”, iar în cazul lui Culioli - noțiunea de „preasertat.

Descrierea lucrărilor lui Michel Pêcheux arată ce drumuri a parcurs teoria discursului: de la un orizont filsofic (primul studiu al lui Pêcheux se ocupă de filosofia științei), discursul este prelucrat în cadrul marxismului althusserian și al psihanalizei lacaniene, într-o perspectivă puternic lingvistică – cea a lingvisticii culioliene – care permite ipoteze despre formalizare în lingvistică. Realizările din această perioadă merită să fie relevate, mai ales pentru că ele se remarcă prin bogăția conceptuală: interdisciplinaritate, materialitate discursivă, eterogenitate, memorie de rețea, dicționar discursiv.

Autoarea consideră că AD "a fost concepută în și numai prin istoria sa" (p. 63) (« ne s'est conçue que dans et par son histoire ») și că „este un proces, o mișcare critică, mai degrabă decât o școală, oferind categorii operaționale și metode care urmează să fie aplicate "(p. 92). (« est un processus, un mouvement critique plutôt qu'une école fournissant des catégories opératoires et des méthodes à appliquer »).

Capitolul al IV-lea face referire la opere mai recente dedicate analizei discursului. Cu Dubois și Pêcheux – și cu alții: Robin, Maldidier, Guilhaumou, Marcellesi, Courtine, Marandin etc – se formează Școala franceză de analiză a discursului, într-o ambianță epistemologică marcată de interdisciplinaritate și de o ideologie marxistă. După ce subliniază legătura privilegiată dintre sociologie și lingvistică (p. 71-86) și, mai ales, de mai bine de 30 de ani, dintre istorie și lingvistică (p.86-97), grație studiilor lui Robin și Guilhaumou, după ce relevă rolul instituțional vital jucat astăzi de CEDITEC (Centrul de cercetare a discursului, imaginilor, textelor, scrierilor, comunicărilor – p. 98-99), CEDISCOR (Centrul de cercetare a discursului obișnuit și specializat – p. 100-101) și CAD (Centrul de analiză a discursului –p. 101), autoarea face din lingvistica de corpus o prelungire logică a AD (p. 103-110).

Lingvistica de corpus – teoretizată în special de B. Habert și A. Salem – reia postulatul lingvistic care determină „originalitatea AD francez” (p.41): un discurs se prezintă analistului sub forma unui text al cărui material de bază face parte din limbă. Lingvistica trebuie să joace un rol central în analiza discursului și AD face parte integrantă din științele limbajului. Cu toate acestea, lingvistica de corpus postulează că sensul nu poate fi confundat cu semnificația – nu există sens decât în context, în corpus.

Studiul se încheie cu o descriere a activității cercetătorilor în domeniul analizei discursului în structurile de cercetare franceză. Autoarea nu citează decât trei centre din Paris și din regiunea pariziană (Céditec Paris 12, Cediscor Paris 3, CAD Paris 13), din motive întemeiate, firește, pentru că formatul *Que sais-je?* nu permite o dezvoltare mai amplă.

Grație unei istorii documentate în mod special despre anii '70 și Michel Pêcheux, autoarea a reușit să organizeze principalele probleme epistemologice și concepte ale AD în această carte de dimensiuni reduse, care abordează însă unul dintre domeniile interdisciplinare cele mai bogate din Franța. Astfel, cititorul va regăsi la sfârșitul cărții o reflexie asupra enunțului și enunțării, asupra textului și contextului, asupra semnificației, a sensului, a corpusului și a arhivei, a discursului, a formațiunilor discursive și a genurilor.

Francine Mazière nu adoptă o viziune restrânsă asupra analizei discursului, înțeasă ca analiză textuală sau ca un simplu instrument lingvistic, așa cum apare în lucrările care se reclamă mai degrabă din pragmatică sau din comunicare.

Autoarea insistă asupra a ceea ce particularizează analiza discursului în cadrul producțiilor lingvistice, pentru a o defini ca o serie de exigențe și de propuneri, constructe și experimente ale unei istorii.

Cartea merită citită pentru că oferă informații pertinente, expuse într-un mod atrăgător, reușind să realizeze o sinteză clară a principiilor teoretice și metodologice ale analizei discursului. Studiul lui Francine Mazière își îndeplinește foarte bine misiunea enciclopedică, ocupându-se de un segment de douăzeci de ani de istorie intelectuală și teoretică franceză, care este pe punctul de a cădea în uitare.

NICOLETA BACIU

RICK ALTMAN – *A Theory of Narrative*, New York, Columbia University Press, 2008, 377 p.

As a fundamental cultural area, narrative can be profitably set against three main landmarks: the narrated world, be it real or imaginary; the discursive configurations which account for it; and last but not least, the world of the receiver which, by his interpretive activity, reconfigures narrative discourses. In the retrospect, scholarly narratology dating back from Plato and Aristotle has privileged the sharp opposition between the first and the second.

Since the early twentieth century, theories of narrative have been divided between two opposite poles. Usually identified as logic or paradigmatic, the first builds up a series of so called universal grammars of the narrative - taxonomic models of the pre-narrative universe, distinct from its discursive embodiment in a narrative text. In the wake of the pioneering endeavor of Vladimir Propp, the French formalist-structuralist school (Claude Bremond, A.-J. Greimas, Roland Barthes, and Tzvetan Todorov) in particular devised hypothetical models of this narrated world: a rational Langue totally indifferent to the diverse materiality of the narrative production.

Initiated by the Russian formal school (V.Sklovsky, B.Eichenbaum, B.Tomashevski) the second, and the most productive, departed from the Aristotelian definition of mythos and endeavored to construct a narrative theory based on the clear cut gap between the narrated universe (fabula) and its discursive representation (sujet). Their main followers - the Anglo-Saxon School (Henry James, P. Lubbock, and N.Friedman), the German School (Harald Weinrich, Eberhardt Lammert, Franz Stanzel, Kate Hamburger) and a series of independent scholars such as Lubomir Dolezel - shared the fundamental assumption that identical events (fabula, story, histoire, das Erzählen) depend on the narrator's discursive configurative activity (sujet discourse, discourse, das Erzählte). In their convergent views, constructing a narrative inevitably involves choosing a temporal order and a perceptual perspective (position, angle of aperture and depth of field) assigned to an interventionist or to an invisible narrator. From this particular point of view, the more the discourse distorts, the more the narrator's presence becomes obvious.

The history of modern theories of narrative can be seen a progressive shift from the formally defined, logical, paradigmatic, taxonomic models, towards these integrated communicational models.

As a matter of fact, the most efficient and the best articulated contemporary contributions in the area (Gerard Genette, Seymour Benjamin Chatman, Mieke Bal, Paul Ricoeur, S. Rimon-Kernan, M.Toolan, Gerald Prince, Robert Scholes) converge in their axiomatic assumption that narrative analysis of a text identifies discourse as a representation of events which are conceived of as independent of any particular narrative perspective or presentation. As the main theorists in the area have constantly maintained, the world of the story it is accessible to us only through the discourse that brings it into being and it is presented into the text through the

double mediation of an eye that sees and of voice that speaks. In the most simple terms, in a narrative the story is the “What” that is depicted, while the discourse is the “How” and, consequently, identical story events depend on the narrator’s virtually countless discursive options. The real challenge faced by contemporary narrative theories was to find the proper analytical categories (temporality, perspective and voice) to account for the translation from the narrated world to the narrative construction.

Set against this old and impressive background, Rick Altman’s recent book is fueled by a highly ambitious project: “It is time to break free from the traditional understanding of narrative and the limited form of narrative that it has produced”.

The book consists of two, quantitatively and qualitatively, asymmetrical parts. In the first section of the volume, the author’s avowed focus is on an all encompassing deductive matrix, forged according to three types of “minimal narrative criteria”. Unfortunately, we are unable to guess if these analytical areas belong to the narrated or to the narrating universe (story or discourse) or to both of them. Moreover, this theoretical section fails to define the object of its study in any way. It is only towards the end that the study attempts to define narrative as “a process which assumes the constitution of characters as well as a particular relationship between a narrator and those characters.”

The first area, the Narrative material, encompasses only the minimal textual characteristics necessary to produce a narrative: the action and the characters. The Narrational activity, consisting mainly of following and framing, shows the presence of a narrating source, committed to presenting and to organizing the narrative material. The author appears to see this as to be a discursive area. Only apparently, because he almost immediately decides otherwise: “The process of following - he maintains - simultaneously highlights character and narrator, diegesis and narration. It is precisely this simultaneous emphasis on two different levels (my emphasis) that constitutes narrative.” In this case, would Altman’s category of diegesis be the same as the Platonic category defined in *The Republic* as opposed to mimesis? There is no hint about this thorny issue. Aside from the confusing demarcation of narrational activity, a supplementary variable occasionally operates in this area without prior notice: the receiver. “Identifying the characters and actions meaningful to their specific context, the “spectator” performs the narrational function of following individual characters and framing separate narratives” contends the author.

Fortunately, the third analytical area, the Narrative drive, is being explicitly assigned to someone: the receiver. In Rick Altman’s terms, narrative drive designates “a reading practice required for a narrative material and narrational activity to surface in the interpretive process”. In the inductive and applicative section of his book, the author instrumentalizes the filter provided by following aiming to distinguish between three narrative types grounded in historically parallel narrative traditions: “The history and practice of narrative have long been dominated by three major following patterns”. Almost invisible theoretically, the reader becomes ubiquitous in the applicative part of Altman’s enterprise.

According to Altman, the first pattern called Single Focus Narrative would fit better into the causally connected, beginning-middle-and-end model that has long dominated definitions and practices of narrative. It is worth noting that in this section of the study, the author provides plenty of insights regarding his particular approach: the point of view of the reader, his preexisting knowledge of the narrative rules and his patterns of interpretive expectations, historically unstable: “The structure of single focus narrative is predicated on continuation of the curiosity that first brought the reader into the text. The Single focus readers are forever projected forward toward an unknown.” Single- focus texts can usually be illustrated by genres such as biography, confession, romance, and novels of many sorts - psychological, memoir, realist, naturalist, and detective.

Within the basic pattern labeled the Dual Focus Narrative, the following process regularly alternates between two groups whose conflict provides the plot. In order to grasp what the author means, we need to keep in mind that in this area too the transmission belt of the genres operates as a mediator between production and reception. The author underlines that many of the texts that display the Dual-focus pattern are of a popular nature, ranging from the medieval popular epic to comic stripes and science fiction and from the Alexandrian romance, the Gothic novel and roman feuilleton to the Hollywood Western.

Lastly, the Multiple focus Narrative is described as a hybrid category, displaying a discontinuous, fragmented following pattern and resisting consistent reader identification. As we can immediately notice, this type of narrative is above all a way of narrative consumption: "The possibility of constructing a multiple-focus text out of several single-focus or dual-focus From the Grail romances to Victorian novels and from Brueghel to cubism, multiple-focus texts set multiple pieces into unexpected patterns."

In the end, what are the profits and the costs, the benefits and the risks of a radical reform as the one emphatically undertook by Rick Altman's ambitious project?

As regards the benefits, although the part played by the receiver in the reconfiguration of the narrative is not formally elaborated by the author, in his applicative section Rick Altman seems predominantly interested in the patterns of narrative expectation specific to various historical periods. Over the last decade or so, it has been frequently emphasized that reading is in itself a narrative activity and that genre constraints, for instance, set up certain expectations on the part of the readers. In his applications on an extensive body of narrative texts, Altman follows this new line of approach. It is not surprising that the narrative types identified by Altman perfectly overlap with a long list of consecrated visual or verbal genre patterns: detective, romance, and melodrama, soap opera, pastoral, biography and so on. It is true that the author doesn't innovate or radically change anything in the theoretical fundamentals of narratology, as advertised in its theoretical part. However, his analytical endeavor points to a less systematized area of study of utmost importance, identified in passing as the rhetoric of narrative.

As far as the costs are concerned, the author sways confusingly between unclearly delimited theoretical levels, which he does not set against the basic dichotomy of the narrative: story versus discourse.

Rick Altman doesn't seem to acknowledge that to make narratives objects of study, one must begin by distinguishing narratives from non narratives. "If narrative is defined as the representation of a series of events, then the analyst must be able to identify these events, and they come to function as a non discursive, nontextual given, something that exists prior to and independently of narrative presentation and which the narrative then reports". (J. Culler)

Rick Altman pays a huge price for ignoring or simply not paying due attention to this basic axiom. In the most surprising manner, his analyses detect narrative almost everywhere: in a heteroclit range of artifacts - such as the cubist painting- or even in the sheer facts of life - such as everyday social and economic activities. "Since narrative is an abstraction, a mental construct, it may be easily transferred to the events of daily life", maintains the author. The most confusing follow up of this theoretical fallacy are the many pages dedicated to the narrative analysis of... the social organization and of the exchange of goods, as present in peasant economy versus market economy.

As a concluding remark, it would be fair to say that Rick Altman's recent book irresistibly stimulates us to rephrase one of his main allegations: "Narrative theory aims to describe human activities" into a different statement: "Narrative theory aims to describe discourses that account for human activities."